

Les dones?

Història de la medicina
des de l'Antiga Grècia al Renaixement

La medicina és una branca de les ciències de la salut dedicada a estudiar-la vida, la salut, les malalties i la mort així com la prevenció, el diagnòstic i el tractament d'aquestes. Hi ha hagut moltes persones que han dedicat la seva vida a aquest estudi de coneixements i pràctiques i han influenciat durant els següents segles a moltes generacions diferents de professionals que avançarien els coneixements que es tenien per acabar on som ara.

El camp de la Medicina és un dels camps més comuns on les dones han estat separades de l'estudi i coneixement dels homes. Fins fa uns segles, l'únic que se'ls hi permetia si es dedicaven a la medicina era ser llevadores i cuidar dels altres. Poques dones coneixen fins avui en dia que practiquessin la medicina, les poques que han sobreviscut i en tenim documentació van haver de buscar maneres de poder estudiar i fer de metgesses.

Edat Antiga

Hipòcrates

Hipòcrates de Cos va ser un metge de l'antiga Grècia clàssica reconegut com a **"pare de la medicina"**. Aquest és autor de nombroses obres destacades de la medicina, com ara els tractats mèdics del **"Corpus Hippocraticum"** o el **"Jurament hipocràtic"**, un compromís que havien de fer aquelles persones que es graduaven en carreres relacionades amb la medicina.

No obstant això, Hipòcrates, sobretot, destaca per la seva **teoria dels humors corporals**. Una teoria que va persistir durant molts anys per donar explicació a les diverses malalties que patia la gent d'aquella època. Aquesta consisteix que el cos humà està constituït per quatre humors i/o líquids corporals:

- 1 Sang**, produïda al fetge i caracteritzada per un gran entusiasme i activitat.
- 2 Flegma**, vinculada al cervell i relacionada amb un caràcter més fred i apàtic.
- 3 Bilis negra**, acumulada a la melsa i amb tendència a la tristesa.

Antiga representació de la teoria dels 4 humors corporals

- 4 Bilis groga**, també del fetge però característica per la seva irritabilitat.

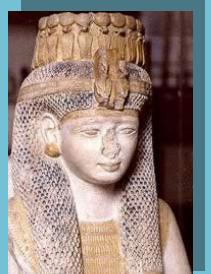
Així doncs, un desequilibri entre aquests 4 humors comportava la malaltia del pacient.

Sabies que...?

Merit Ptah

Fou considerada una metgessa de l'antic Egipte i la primera dona esmentada en tota la història de la ciència i la medicina.

Recentment, però, se n'ha qüestionat la certesa de l'existència de Merit, ja que no apareix en cap de les llistes conservades de sanadors egipcis. Tampoc hi ha tombes de l'Antic Imperi a la Vall dels Reis com diu Hurd-Mead, principal entusiasta i autora del terme Merit Ptah.

Galè

Galè de Pèrgam va ser un metge molt destacat de l'època clàssica amb l'objectiu de crear una **doctrina fonamentada en els sabers teòrics**. A més, aquest va seguir els mateixos **passos d'Hipòcrates** (incloent-hi la venipunció i la sagnia) per explicar els símptomes i malalties dels seus pacients, d'aquesta manera la **teoria dels quatre humors** va seguir vigent en la medicina d'aquells temps, però amb innovacions que el mateix Galé va introduir.

Retrat de Galè de Pèrgam (129 - 216)

És així com, pel que fa al seu major interès, el qual el va ajudar a aquestes noves idees, va ser el de **l'anatomia humana**.

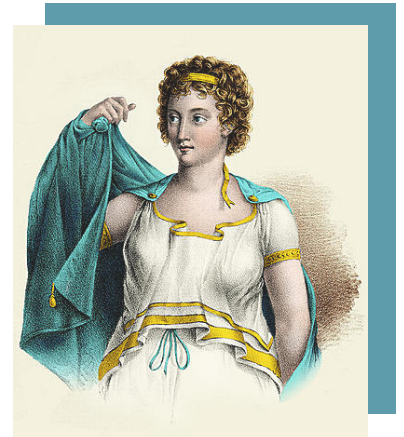
Desafortunadament, en el seu temps, la llei romana prohibia la dissecció de cadàvers, però això no el va frenar en la seva recerca. Galé **va disseccionar i estudiar amb cossos d'animals**, els quals li van permetre aprofundir en els seus treballs sobre el **sistema circulatori** (la sang circula per les artèries, aquesta s'origina en el cor i el fetge i diferenciació entre la sang venosa o fosca i l'arterial o brillant), el **sistema nerviós** i el **sistema respiratori**.

Agnòdice

Agnòdice va ser una metgessa, partera i especialitzada en ginecologia, de l'Antiga Grècia responsable d'una de les **primeres revoltes femenines**.

En aquella època, estava condemnada sota **pena de mort** tota dona que intentés estudiar medicina. Per aquest motiu, va estudiar-la de manera **clandestina** a Alexandria.

Agnòdice o Hadnòdice,
considerada la primera
dona ginecòloga

La van jutjar i va aconseguir canviar les lleis per a què les **dones** també poguessin **exercir en l'àmbit mèdic**, a més de ser absoluta.

Metrodora

Fou una metgessa de **l'antiga Grècia** autora del text mèdic **més antic conegut** escrit per una dona (*Sobre les malalties i les cures de les dones*). D'aquest, se'n conserven **dos volums**, que contenen 63 capítols i tracta diferents àrees de la medicina i, especialment, de la **ginecologia**.

Metrodora,
una
ginecòloga adelantada
a la seva època

— Edat Mitjana —

Mulieres Salernitanae

Aquestes dones van ser **metgesses** que varen estudiar a l'Escola de Salern, ja que era **l'única escola** que no estava regulada per l'església, i per tant, **l'única que podien assistir**, tot i això, les dones formaren part de la gran **minoria** d'alumnes, ja que seguia sent **socialment no acceptat**.

Aquestes són de les poques conegudes fins avui en dia d'haver **practicat i ensenyat** medicina en aquella època.

Escola mèdica de Salern

Abella Salern

Va ser una metgessa del s.XIV, es creu que va néixer al voltant del 1380, i fou notable pels seus **coneixements en l'àmbit de la medicina**, i s'especialitzà, juntament amb Rebecca Guarna, en **embriologia**.

Ella va publicar dos tractats: *De atrabile* (sobre la bilis negra) i *De natura seminis humani* (sobre la natura del fluid seminal).

Rebecca Guarna

Fou una metgessa, cirurgiana i herborista que **escriuí textos i tractats** sobre la medicina: *De Urinis*, *De februs* i *De embrione*. El més important va ser *De Urinis*, en el qual parla sobre **l'utilització de l'orina** en el pronòstic d'enfermetats.

Taula de l'orina

Costanza Calenda

Es creu fou la **primera occidental en obtenir el títol de medicina** després d'aprovar l'examen final entre el 1422-1423, però no se sap de cert, ja que molts dels seus documents foren **destruïts durant la Segona Guerra Mundial**.

Mercuriade

Va ser una metgessa i va escriure uns **tractats sobre la medicina**: *De Febre Pestilenti*, *De Curatio* i *De Ungentis*. Va ser una de les metgesses més important i **va ser precursora del "Renaixement mèdic" d'Europa**.

Medicina durant la Pesta Negra

Del 1347-1353, va succeir una epidèmia que va exterminar fins a **2/3** de la població europea del moment.

La pesta negra fou una de les pitjors epidèmies de les quals en tenim documentació, el bacteri responsable fou *Yersinia pestis* és transmès cap als humans per una **picada de puça**, la gran majoria transportades per rates de ciutat, les quals eren molt abundants per la **pobra condició higiènica** que existia.

Yersinia Pestis

Un cop t'infectaves, la taxa de mortalitat variava del 50% fins al 100% depenent de la forma que prengué.

Davant desastres, la població sol buscar un **boc expiatori** a qui donar la culpa, aquesta vegada, van culpar als **jueus**, que foren l'objecte de persecucions i massacres.

Molta gent també va acusar que l'epidèmia era la **voluntat de Déu** o que era un **càstig** de Déu a causa dels pecats que cometien,

fet que donà lloc a l'inici de diversos moviments religiosos, entre els quals destaquen els **flagel·lants**, els quals recorrien les ciutats en processó colpejant-se l'esquena per fer **penitència**, cosa que propagava de manera involuntària la malaltia.

La medicina en aquesta època fou molt diferent de la que tenim ara, els coneixements eren molt **menors als que tenim**, però seguien havent-hi metges que ajudaven als malalts.

Metge de l'èpidemia amb la seva vestimenta

Aquests metges eren **contractats pels pobles** que estaven més infectats, no per les persones afectades, i era la ciutat la que pagava el seu salari és per això que ells **tenien cura de tots els ciutadans**, rics i pobres.

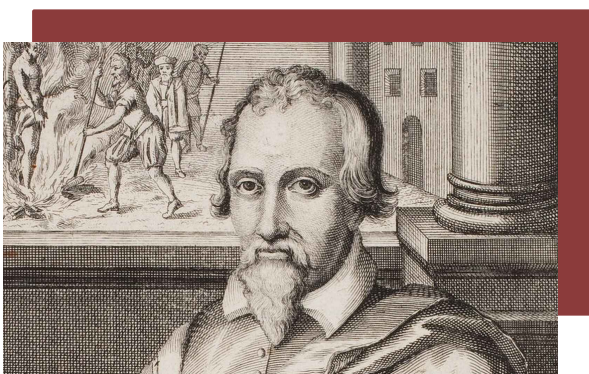
En molts casos, aquests metges **no eren professionals** o amb instrucció tradicional com altres metges o cirurgians, i eren tan sols doctors de **segona categoria** que no havien pogut establir-se bé en la professió i van aprofitar la mancança i necessitat de sanitaris per **fer-se camí**.

— Edat Moderna —

Servet

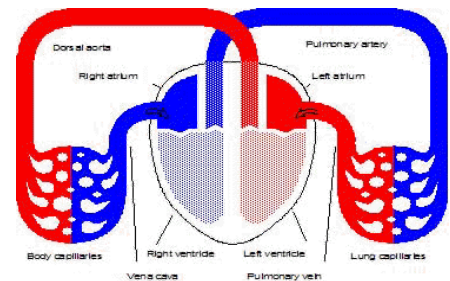
Miguel Servet va ser un **teòleg** i **científic** del segle XVI, considerat com un dels pares de la llibertat de consciència, que va fer diversos treballs innovadors dins del camp de la **medicina** i de la **religió**.

En **1531**, va repudiar, en el seu "**De Trinitatis erroribus**" (Dels errors sobre la Trinitat), la personalitat tripartida de Déu, així com el ritual del baptisme, i el **1532** va escriure **Dialogorum de Trinitate Libri Duo** (Segon llibre de diàlegs sobre la Trinitat). Així, les seves opinions religioses van ser discutides per **catòlics** i **protestants de l'època**.

Va ser important en la història de la medicina gràcies a **Llibre V** que contenia la **primera exposició a l'Occident cristià de la funció de la circulació pulmonar o menor**.

Servet va explicar el que se sap actualment sobre el **recorregut que fa la sang** a tot el cos amb l'**oxigen** i el **diòxid de carboni**.

Aquesta descripció, va estar inclosa dins d'una obra **teològica** i no en una de **fisiologia**, per la qual cosa **no** va tenir cap **impacte científic** en aquell moment.

Metgesses a l'Edat Moderna? . . .

I les metgesses d'aquesta edat? Que va passar amb tota la documentació sobre les dones d'aquest període de temps?

Totes les dones que estudiaren medicina foren matrones o llevadores, ja que les que no ho eren eren acusades de traïció, censurades o perseguides per tribunals i la societat en general, les poques dones que sabem van ser llevadores importants o dones que van aconseguir escapar la censura com: Elizabeth Cellier o Louise Bourgeois Boursier.

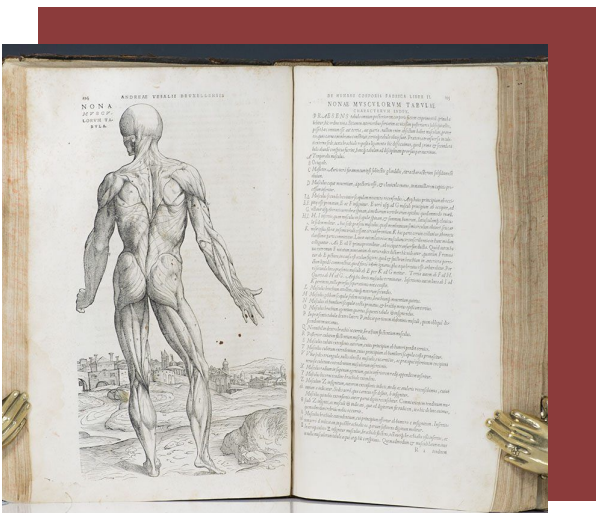
Vesal

Andreas Vesal, considerat **pare de l'anatomia moderna**, va ser un notable **metge** flamenc del s.XVI que va investigar **l'anatomia humana mitjançant l'observació directa de disseccions anatòmiques**.

Vesal va viure en una època en que el metges en poques ocasions tocaven als seus pacients, però aquest va fonamentar el seu estudi en la **idea central de l'observació i manipulació del cos humà**.

A partir de 1539 va poder investigar amb cossos humans la qual cosa li va portar a **grans avanços** i a **qüestionar-se molts dels principis mèdics** vigents en la seva època, que provenien sobretot de **Galé**.

Va ser l'autor del tractat anatómic **De Humani Corporis Fabrica** (*Sobre l'estructura del cos humà*, 1543), que parla sobre les seves disseccions de cadàvers humans.

Harvey

William Harvey va ser un metge **primer en descriure correctament i detalladament el mecanisme de la circulació sanguínia** i les propietats de la sang bombejada al cos pel cor. A més, va aplicar la metodologia científica de Galileu a la fisiologia i a la medicina.

El 1628 va publicar "**De motu cordis**" demostrant la **teoria de la circulació sanguínia**, la qual cosa va suposar la **fi de la medicina de Galé**, basada en esperits, ànimes i alens vivificadors.

Harvey va calcular que la sang que bomba al cor en **una hora** equival a **tres vegades el pes de la persona** i aconseguí explicar la funció de les vàlvules de les venes.

— Sabies que...? —

James Barry

Fou un **cirurgià** de l'exèrcit britànic. Barry, que en realitat era **Margaret Ann Bulkeley**, es va fer passar per home durant tota la seva vida, ja que només d'aquesta manera podria ingressar a la universitat i complir el seu somni de convertir-se en cirurgià.

El seu secret no es va descobrir fins que se li practicà una autopsia el 1865. D'aquesta manera Margaret passà a ser la primera dona cirurgiana britànica qualificada.

